

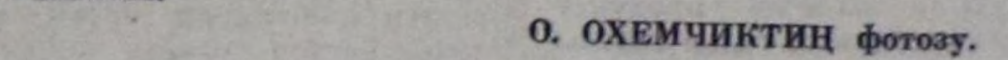

...иногда, а иногда — постоянно

дарылгазы база чогуур узун-
дод доозулган. Бистиң брига-
давыс бо чылын тараа куль-
тураларын 3050 га черге ча-
жар, оон ыңай кукурузаны
150 га, тарымал тоорукту 150
га, мал чөм сузаны 150 га
черге тарыыр. Кукуруза бол-
ган тарымал тоорук шөлүңө
минералдык чөмүшчидилге

Тараажылардың мөге-шы-
рак, уран-шалыпчы холдары-
ның база мерген угаан-бод-
алының ачызында эки джүт
өстүрүп алдынарынга быжыг
бүзүрөдиг бис.

В. ЯНЧАТ,
Социалистиг Күш-ажылдың
Маадыры.

Бай-Таига районнуң «Мурнакчы»
колхозунуң хойжузу

• —————

Л у к а

Социализм чарыштыш ыңыи организа-
таары көчүгүт-ла аякыкты чүгөдү. Чүгө-
дө бистид көлхөзтө эвес, харыя республика-
када сурагылы жойку Салтук Тойбу-буу
чарыштыш мөн. Арыаста быжыг харыя-
ааыш тургускан, чедер, четлес чүдүлери-
нисти ижи-кара чокка чугааласын, чүгө-
жугааласы сулушкан түдүлелинде дым-
хой чак чүдүлери билип алдым. Ол мөз-
чедийшкенинги аякыдаарымга дуулаал тур-
пар. Орткен кварталда чарыштыш эжи-
миз алдым. Ону социализм чарыштыш
ачызы кылдыр санаар мөн. Моон сонга-
чарыштыш организаастаарып, улам эжи-
кинд, дэстини бедидери күш-аакыкты чө-
дишкенинги улам көүдүлөдү.

Республика эмнелгезинде хирург

1952 чылда Иркутскин медигина институту дооскаш, Хаа-Хем район эмвелегине аймакда эгелээс мев. Эрткемэр бичи аягы чыл дуругуна бистин республикаа чогуу медицина хайдырылгазын сайырааын эмчилер, бисте бевин магадан турар бис. Мен маансаа кээп турунда чагыс-да тыва эмч бар чүе, а ам аны-бүрү мергежилди 157 эмч бар. Оларын иштинде мергежилдиг специалистер-даа өскөн, харын-даа медицина эртемнерин кандидат бевин бар. Олукчу. Чыда медигина, хаа-хем эртемн.

Ам ол анаа болуушкуну сактып кел-
геш, Совет Тываның сайзыраанынга ө-
рүөс аргам чок. Чонпуз кадыкшыл
дээш демисежиң турар ак халаттыг бу-
яның кижилеринг одуруунда турарым
га көргөздүңмөс аргам чок.

мээд бүгү-ле бо-
кыл-ажим чүглө
тушкан, бистер
ысты сорук киар
үениң чырыткы-
нче хере базым
шкажымыс чүл,
и. Сээң улут-
байлак-каазың-
далыңы, алдар-
ректөр-биле дол-
сени хүнче че-
ргүдүш олурар
-дунма найырал-
ы бодаалдарның

Бистиг Тыва — ол дээрге, чаа тудуглар, карак четпес тараалыг ховулар, кодан сыдым мал, саапп четпес аяктыгы байлак болгаш бедик култура-дыр. Таңдыңыг «Тилелте» совхозуунуң сурагыг механизатору, Социалист Күп-ажылдың Маалыры Василий Ивач биле Каа-Хеминг «Бурнунар» совхозуунуң механизатору, Ленин орденниң эдилекизи Василий Артыча кыггы салчыг, шык бастырып чоруурлар. Каш айлар эртер, Таңдыңыг болгаш Каа-Хеминг байлак ду-

Күп-ажылыч маадилар-
ның чызын тоду адап чөс-
тис-тир мен, Ада-чүрүм.

Төрөн Тыванын национал
кеңешир, социалисттик утка-
шынары култуурзу кайтам-
ны бекдиктерге херия байма-
рны кылган. Уран үзүдүз
аддарлыг мастериш чоннуң
ортушадан дөшмиз үгөн.

РСФСР-аң болгаш Тыва
АССР-ниң узустуң артисиз
Владимир Оскал-оодуң ады
дөшөлөгө сурагжаан. Тыва
АССР-ниң Күрүлө шаңаадар-
ының дурестаргы чогаалчы
Сергей Пюрбуну, сийлигиңиз
Хертек Тойбуханын, компози-
тор Алексей Чыргал-ооду

Май Бир — тайбың, демократия болгаш социализм дээш, импернализмге удур демиселге ажылчы чоннарнын

**Көдээ ажил-ишчилер! Чер болгаш мал ажылының продукция-
зын бүдүрерин база күрүнеге садарын көвүдедиңер, ооң бот-
үнезин чиигедиңер!**

Бурундаар, совхозуң
трлыгда хову турлаа ба-
гал шынчи кийр шимет-
ен: Кызыл туктар сал-
а холбонзон, дозуң,

Ынчаар онзагай кылды
дерин каан агрегатты баш-
рар кижэ эд-не төлөстүгү
дуру чугаажок. Бистаң чы-
бергенниви ол трактори-
ээн чүгү ол-ла совхозка

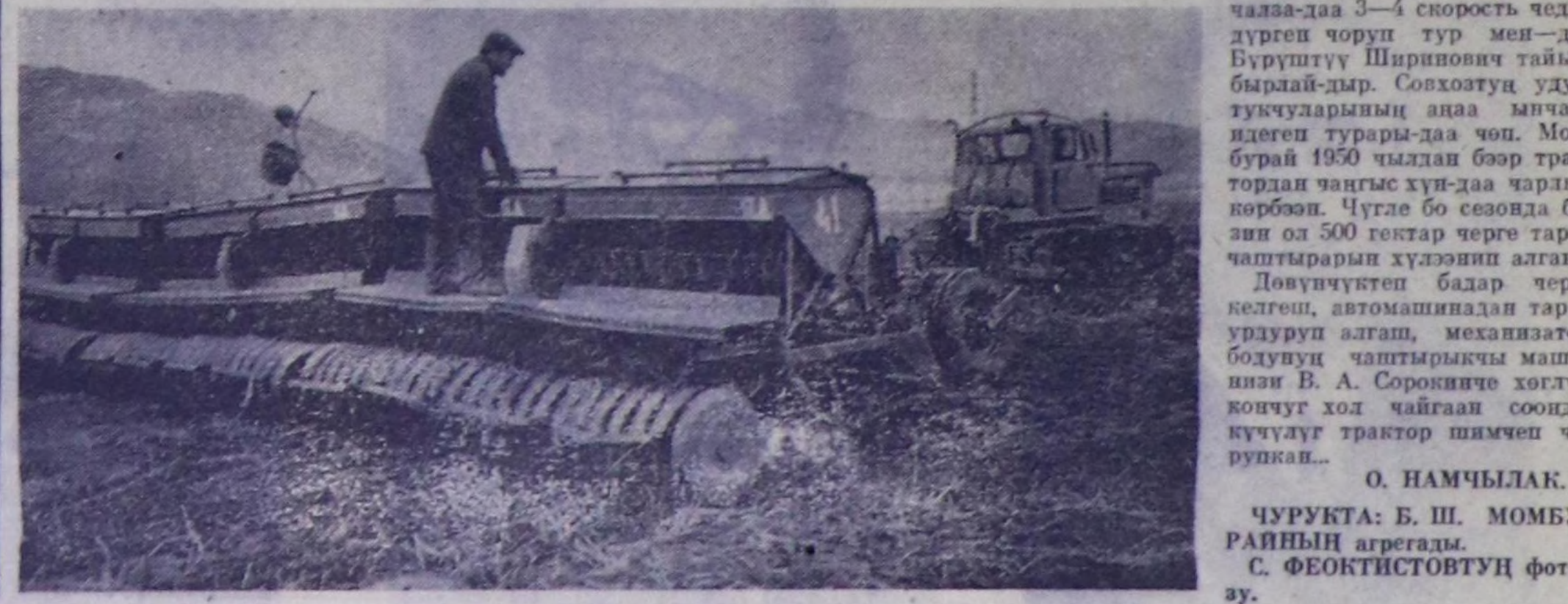
таптыг-да 23 чакты тракторист болуп уткуп турар джугалгыч механизатор дорустуу Ширинович Момбай болган.

— Чаа келген оскө мынд беким будурукчулуг селл

сизер бе, Данмай
Богдан Ондар-
тары 35—35 гек-

60. Шага аар-да-дыр. Бир чалаа-даа 3-4 снорьт чыг дүргөн чоруп тур мен-д! Дуруштук Ширинович тайын бырай-дыр. Совхозтун уду тукуздарының алаа мыча идеген турары-даа чоп. Мобурай 1950 чылдан бээр тартордан чангыс кун-даа чарыраа көрбөсн. Чугле бо сезонда Б. эин ол 500 гектар чегге тар чактарынын хулуэнип алган. Довучүктөн бадар тер келгеш, автомашинадан тар удуруп алган, механизатр бодуруч чактырыкчы машиниз В. А. Сорочкинче хөлткочүг хол чайгаан соонд күчүдүг трактор шимпеч чарулкаа...

О. НАМЧЫЛАК.
ЧУРУКТА: Б. Ш. МОМБ
РАЙНЫН агрегады.
С. ФЕОКТИСТОВТУН фот
зу.

Ш Ы Н

Часкы шүлүктөр

ШАГ

Шагым тайгар эргилдеди
Чарыштыр деңизин чоо-
рун:
«Ажыг кыш» дээш сооктап
коргуп,
Адыг ышмаш ижөөсө бие.
Кыш баа ажыгыт деп,
Кымы суртап өөрдөп бие.
Түлээр, төрүүр аң, кыш-даа
бол

Дурум ышмаш үе-шагыт.
Кара черин доңграттың.
Харык чааптар, бузук тыр-

Хөрүңү шуту чаптыр
Хей сүт моңдөп үзүлсөң.
Хаак, коңкы кедип алгаш,
Кадым-дадым быжыгарда,
Ачтыга аам спорттута
Аккыр хары багыт дээр бе?
Чажыргаш чоор, шымы херек:
Часты, чайны шагым эң-не
Чаагай.

С. САРЫТ-ООЛ

чараш.

Кежиктиг бай,
Чаяалгалыг үсөл дээр.
Чайны кынар ырлаадым:
Чаш көк ситен, хамык чечен,
Эзегер көк эсим-арга,
Эрмен-халдар, дамырак дем..
Чер, дээр туздуш, дингет омак
Четке бурун үчүп, мандып,
Өзүңдөн алган бөрөң.
Өлчөй ырын ырлап үнөр.
Чайны чаашкын, чайнык-
дым

Театр, хөгжүм ол-ла хөдөөр:
Чаппа, ойноп, күптү кыш
Чай-чаа бодал төрдүң көр.
Чаламчалыг, чаармалыг
Часты, чайны бөгүн көрөш,
Өртөмчөйүн бүдүңсө-лө
Өм дериң-кээм дээр мек.

1973 жыл, апрель.

Леонид ЧАДАМБА

ӨӨРҮШКҮЛҮГ ЧАЛЫ НАЗЫН

Чуруктуу жерлер дээр.

Арыг, аяк дээрден хуя хөдөөдөр саартып, төрөктөрүн,
халыктарын, мектептерин борбайткан, чаа боған бурду-
рлар бозарынан олган турар. Бо дөргө чак-тыр. Чакы-
мдык бойдоо отуп, тиралып, өзү, маалым эгелер. Ын-
тапташ тасты улус чыгын дайы дийлр. Төгүлүг тоску
баш чыгын шынтыгыт үшүк чыгын чакып чакып-ла
чааалгалыг болурун демдөктөрүн эскерип, өөрүп тур бис.

Чакым туртталар деп, кат-кат башкылар динчипкен.
Оларын бетанде болук оолдор, кыстар хооронж олурар.
Кымырал ол?

Аттарын адаадым. Шаа мындыг омак-хөдөгү, шын-
лыг, эпит-найралдыг аныктар-биле улук дөдгөм Төрөз
чуртувустун, оон иштанде бастың республиканың кайы-
лаа буудуңдарыга ужурашып болур бис. Кызылда № 2
школаның өөрөнчкөлөрү-даа, башкы утилдөөнүн сур-
гуулары-даа болгай-ла. Чааанада азы Сарыт-Сетте, Са-
маталдайда азы Ак-Довурта, Азаста азы Кара-Хөдө-даа

имыдыг аныктар бар ышмакы. Ышчагаш тамык ужу-
р оларын алдыла, чурттал турар чөрдө энес, харын ы-
дыг оолдор, кыстарың бисте барында, оларга ажылдар,
өөрөнөр, дыштаныр аас-кежикти шаңдап турар Совет тур-
та чурттал турарымыз. Ышчага аныктарым улус чо-
нун торгаралы дийлр.

Совет кижилер коммунизми тургузуп турда, эртем-
техниканың кайгамчык сайыралынын үшүндө — чөртөт
чүс чыгын чеден чыгынды — бо ном туткан аныктар-
ча шынал-ла торгараларымыз бис. Чүгө дөргө олар шы-
н орунку шалып алгаш, эртем-билиглерин чыгыңа чедер
дөш, хажык чок бурунгаар базарыга бузур турар бис.

Чонуну чогаалдыкты, тургузупту кыш-ажымын анык-
саан Төрөз чурттуу эрес-омак оолдор, кыстарыга чакып
болган чакып назынын байыралы — Майның Бири —
түндө ажы-яшчы чедипкелерин, эң ак өөрдөгөн,
кеңиң-чоңду күзөп тур бис.

С. ФЕОКТИСТОВТУҢ ФОТОС.

С. САЯ

МАЙНЫҢ БИРИ

Сая-сая кижилерин
Сагыш-чурат
Тайбың диген демселдиң
Талааның сырый туруп,
Майның Бири
Байырымын хуннеп
кедик.

Чакың ышмаш
кыйгы-биле
Чамбы динти оттур
силгил,
Чагырыкчы күштер-биле
Чалданыш чок

сегиржиң ал,
Майның Бири
Маадыр тулут
тулчуп туру,
Чакың эви — күжү-биле
Аңгы үс быразы бооп,
Чаныш билбес.

соруу-биле
Алыс алының маңайы
бооп,
Майның Бири
Байырымын тикел
туру.

Алдын-оол ДАРЖАА

БЕРДИНИИШКИН

Амы-тыным даңгыраңка шипшил алгаш,
Ада-чуртна бердингеми айткан кайың:
Автоматтыг чаксаң адар дайынчың мен,
Аас-биле чиге сөгөзөр шүлүкчүң мен.
Майның Бири байыралыга өөрүп тур мен,
Магаданың кылаңыңа чөгөргөндөм,
Беш чыл бедни шораннарме быжыг баскан
Мөргөн совет чоңуовустуң толук-дур мен,
Чыда биле демир-үжүм деңге херек,
Шыңган, дамыр каңалдырган күчүлүг бис.
Кайгамчыктыг социализм быныг тура,
Капиталдык делегей чиндирген тур.
Шыңгыш ишке үндөспөз элбешимдиң
Чырытылгы чөптүг өйү — күзөлимис.
Делегейиң чалыс өйүн чурттал тур бис,
Дески, байлак ораныңа чедө бээр бис.

МАЙ 1-ДЕ

Хоорайың ажыгыт чөп-
арың Май 1-нч байыра-
лыга тураскал кылаалы
эртөшкөң, 10 шакта эгелер.
Кузутураң болгон дыш-
тамыңдык паргы 14 шакта
ажыгыткан, алаа алам-бүрү
оюнор, спорттуу марыкдар-
лар болур. 14.00 шакта «Ху-
рош» стадионуна «Шың» со-
лунуң шаңдалы дөш таяа
хүрөккө 32 мөтөң хөжүм
эгелер. Кеңешкөң 19.30
шакта хөгжүм-шын театры-
га «Уйсуз» деп шын үнөр.
Кузутура байыралыга
дыштаным келгелер 20.00
шакта эгелер.

МАЙ 2-ДЕ

Кузутураң болгон дыш-
танымдык паргыңа ажы-
гыт чоңуң массалык салт-
төшкөң, алам-бүрү оюнор
10 шакта. Ногаан театрга бо-
ткымың уран чүгү кол-
тектөөнүң көпчөтү 15 шак-
та, Парктың шаңдалы дөш
баскөң, 11 шакта спорт
шөлдөгү эгелер. «Хүрөш»
стадионуна футбол талаа-
ны биле эш хуузуң ужу-
жыдагы 16 шакта болур.
Хөгжүм-шын театрыга 19.30
шакта «Уйсуз» деп шын
үнөр. Кузутура байыралы-
га Май 1-ге тураскал кы-
лаалы 20 шакта эгелер.

ВОЛОГДАНЫҢ АРГЫЛАРЫ

Сталдарың кырын болгон халыкың эң парым халык-
лар. Оларны аргыла чыгаалың чыгыңа көчө
болгон:

- «Кеңешкөң аргылаңар бе?
- Достуң бар чыдыр.
- А ооруктарың камчалдыр?
- Күб-Аксинда хөдөр-ле болгай.

Бо чурал көдө ажы-агыйа кайың-даа жааарыла чок,
Майның Володаның «Харжылаш» дээр аргыла катгыжы-
мын болуңуң чаа кылааларың белгелер турар. А «Кеңешкөң»
биле ооруктарың дээр оо аргыла катгыжымын
Ойдуңуң аргылаңуң билир, СССР-ниң Чурукчулар
эргилдөөн келгелер Г. Г. Морозованың халыкың иш
көчө-чөшкө сток кадылары-дыр.

Айдын санын чаа кылаалары Москваже жырың чаа
чурттал. Нейсаладың чуртталкалары болгон аалым-
дары оларны Топ делгелег алындан көрөлөр. Володаның аргы-
жыкларың бүүргөн кылааларың чөртө жүрү-
нөң чыгары дөдөгөңүң алаң.

Ан «Харжылаштың» шөкөрлөрү чүгө бистин чуртууска
зас, тарым дөшкөңгө барым көрөзөр он оң кылаалары
бүүргөн турар.

Ю. ЛЕДНЕВ,
(СЭТА-ның көрө).

МАЙ 1-ДЕ

МОСКВАДАН

13.45—Өдүгү телекөргүзүт. Москва. Кызыл Шөл. Деле-
гейиң ажыгыт тоңарыңың эң-сетки катгыжымыңды-
ым хуңу — Май 1-ге тураскал кылаалы. 16.45—
Өдүгү телекөргүзүт. Совет ырың концерт. 17.15—Өдүгү
телекөргүзүт. Хей сериалың уран-чечен телефильмиң
байтагы көргүзүт. «Улук эргилдөө. 3-кү сория. 18.20—
Өдүгү телекөргүзүт. Мультикөңөт.

КЫЗЫЛДАН

18.55—Кызылдың ажыгыт чөп-арыңың Май Бирге тура-
калган чыкаалыңда репортаж.

МОСКВАДАН

19.05—Өдүгү телекөргүзүт. «Ак-көк отчугаш». 21.40—
Г. Боклар — «Биле». Тешепиң байтагы көргүзүт.
23.00—«Бөгүн манжесте. Цирк артистериң кыргыла-
биле фильм-концерт. 23.50—00.30—«Делегейиң ажыгыт
тоңарыңың чогаалыңа».

Редактор В. С. ШАРАВИП.

Кинотеатрларга

МАЙ 1-ДЕ

«НАЙРАЛ»: «Пала кудумчуудан келген оолдор» 11.30. «Кижиге ынак болур»
(2 сериясы катар) 13.20, 16.30, 19.40, шактарда.
«КАА-ХЕМ» Мультфильмдер 12.30, 13.50, «Айрык» 15.10, 16.45, 18.30
шактарда.
«ВОСТОК»: «Эн, Кооха!» 13.00, «Көрүнчү» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шак-
тарда.
«ПИОНЕР»: «Отчугаштар» 11.30, 13.20, 15.10, «Ынанкыш болгаш өлүм»
17.00, 19.00 шактарда.

Байырлалдың янзы-бүрү баштактанышкыңары

— Авам мени кыва
берген-дир сен дээр-ле
кижи-дир.

— Саржаз эриди! Ба-
лың эккел, шымда!

— Мынаар чүгө кире
бердиң?
— Мени уредип-баксы-
раар деп барган-дыр сен
диң чоп!

— Мен-даа хадың чу-
луудан-на жоолап кө-
рей.

— Демги килуур кай-
наар арлы берген дээр
сен?

РЕДАКЦИЈАНЫҢ
АДРЕСИ: 667000

Кызыл, Шетякин-Бразенко кудумчуу, бажы № 3. ТЕЛЕФОНАРЫ: Редакторуна 24-63, редакторуна ораалкыларына 35-24, пропаган-
да кызматына 23-54, тарыхсалдык секретарына 23-35, партиялык амыралык кызматына 37-13, культура кызматына 23-54, калса айма-
лык кызматына 21-47, үлөтүр кызматына 22-64, чага кызматына 41-27, информация база совет тургузуп кызматына 20-60, буга-
тарына 31-75, корректорларына 27-41. Солун келбей баргаала 32-75 телефонче коллар.

Тыга АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгон ном садының талзы-биле аргелелиниң типографиясы. (Кызыл Шетякин-Бразенко кудумчуу бажы № 1). ТС—00607

Солун неделяда 6 катап үнөр

Пар. ама 2. Тираж 15453. Чакыг № 1239.